

GRETTE

Solidaransvar-/grensesnittsavtaler og Back to back-klausuler

Oslo, 10. mars 2016

advokat/partner Rolf W. Markussen

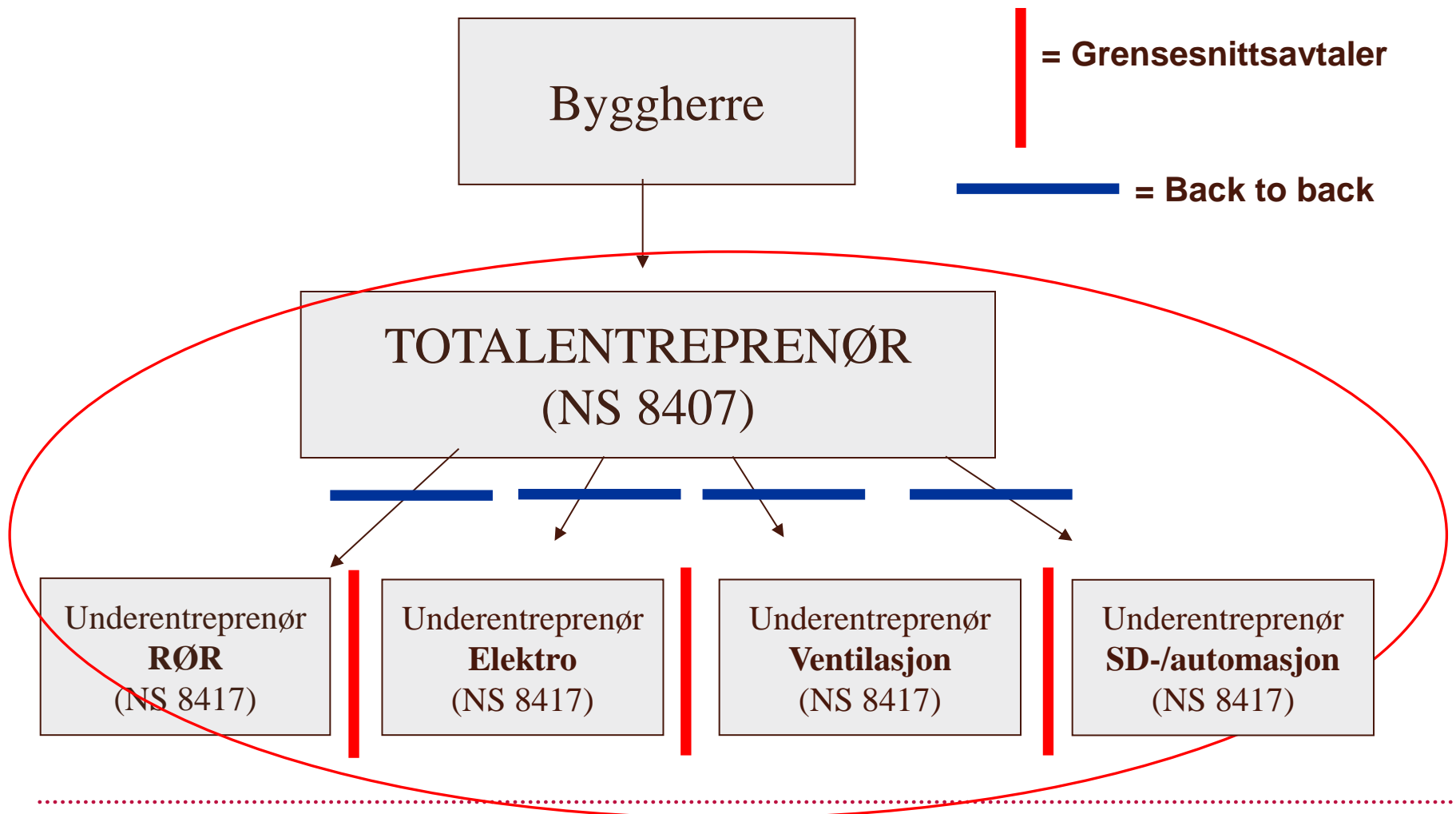
Utvalgte emner:

Kontraktsforholdene mellom
hovedentreprenørene og de tekniske fag
basert på NS 8417

Avgrensning:

Ikke offshore-/fabrikasjonskontraktene
Ikke byggherrestyrte delentrepriser
Ikke andre fagområder

Kontraktreguleringen av “back to back” og “grensesnittene”

Rettskildesituasjonen

- «Back to back»
 - LoR 1996 – Arne Engesæth - ”back to back”
 - LoR 2005 – Geir Frøholm – back to back ved OPS
 - Studentavhandling 2015 – back to back.
 - Få relevante rettsavgjørelser
- Solidaransvars-/grensesnittsklausuler
 - Få relevante rettsavgjørelser
- En alminnelig kontraktsfortolkning
 - ”Hjemmesnekrede” klausuler, ikke standardiserte
 - Objektiv tolkning vs. formålsbetraktninger

1

GRENSESNIITSAVTALER

**(1) SÆRLIG OM UTVIKLINGEN FRA
GRENSESNIITTSKLAUSULER TIL
SOLIDARANSVARSAVTALER**

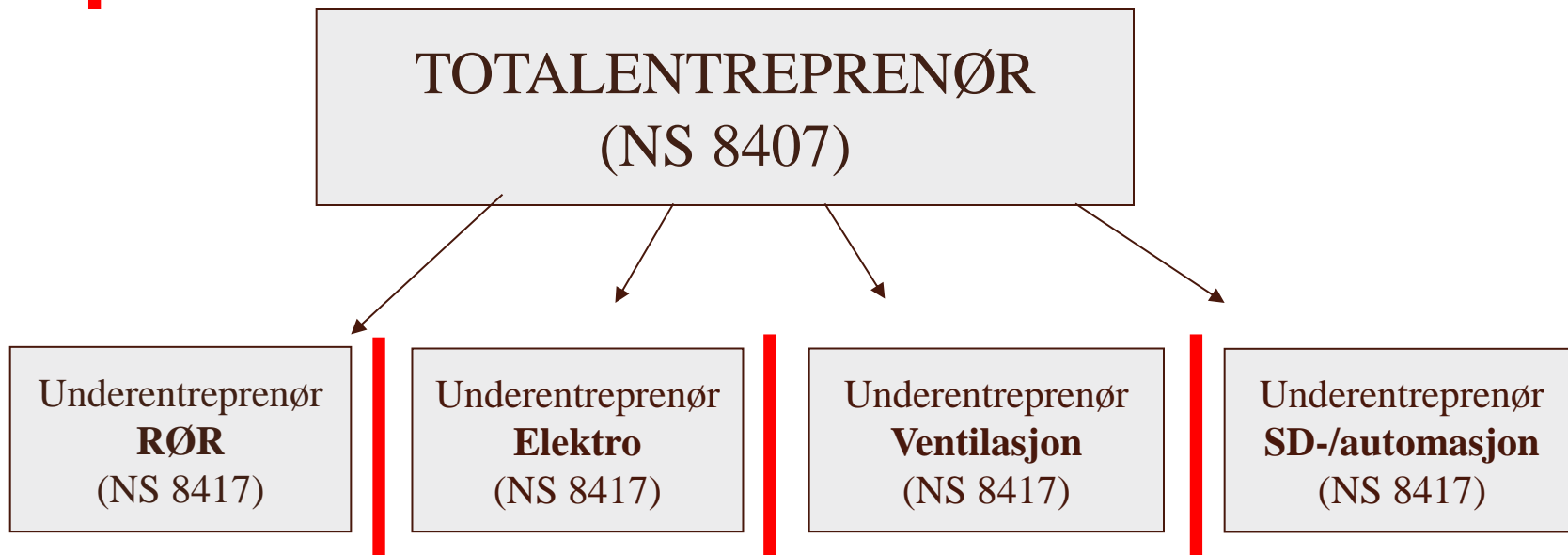
(2) INNHOLDET I SOLIDARANSVARSAVTALER

(3) BØR DISSE STANDARDISERES?

Kontraksdefinisjon av begrepet «grensesnitt»

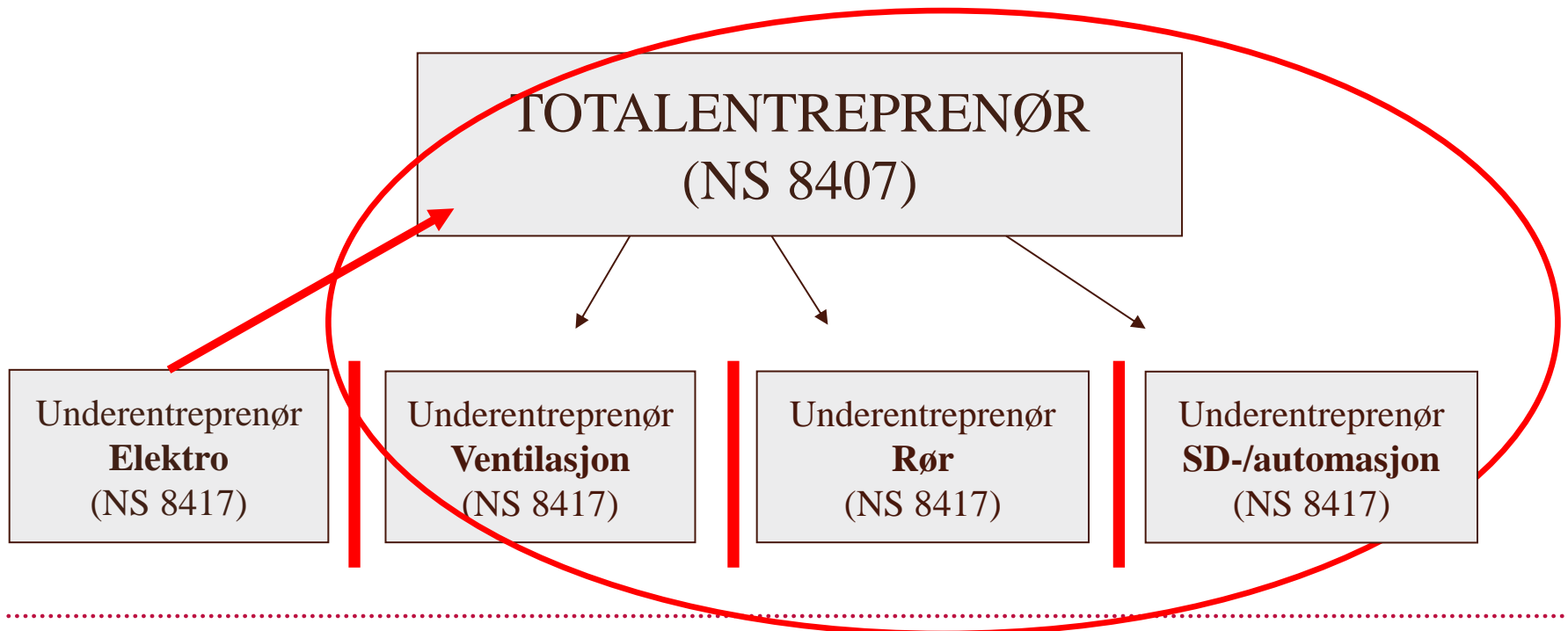
* **Kontraksrettslig definisjon av begrepet «grensesnitt»:**
= atskillelsen mellom forskjellige fagområder (kontrakter)

* **Snever definisjon/ingeniør faglig definisjon:**
= grensenitt (interface) er koplingspunktet mellom to ulike utstyrsenheter eller delsystemer som skal samvirke

Funksjonsfordelingsprinsippet – NS 8417

Rt. 1917 s. 673: «Risikoen følger funksjonsfordelingen»

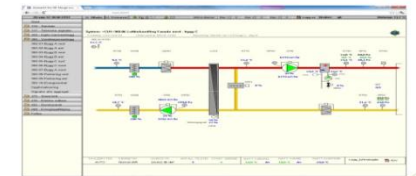

1.1 Kontraktsfasen

**TOTALENTREPRENØR
(NS 8407)**

SD anlegg - ventilasjon

Underentreprenør
RØR
(NS 8417)

Underentreprenør
Elektro
(NS 8417)

Underentreprenør
Ventilasjon
(NS 8417)

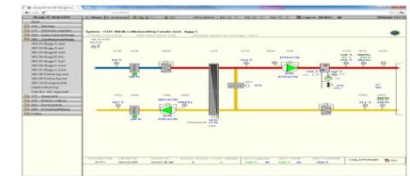
Underentreprenør
SD-/automasjon
(NS 8417)

1.2 Tillegg- og endringsfasen - eksempel

**TOTALENTREPRENØR
(NS 8407)**

SD anlegg - ventilasjon

Underentreprenør
RØR
(NS 8417)

Underentreprenør
Elektro
(NS 8417)

Underentreprenør
Ventilasjon
(NS 8417)

Underentreprenør
SD-/automasjon
(NS 8417)

Forts...Tillegg- og endringsfasen - eksempel

Borgarting lagmannsretts dom av 20.06.14

TOTALENTREPRENØR
(NS 8407)

Underentreprenør
RØR
(NS 8417)

Underentreprenør
Elektro
(NS 8417)

Underentreprenør
Ventilasjon
(NS 8417)

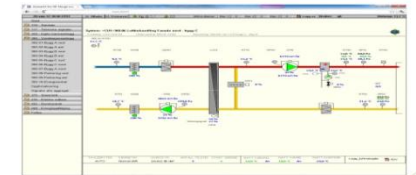
Underentreprenør
SD-/automasjon
(NS 8417)

1.3 Mangelfasen

**TOTALENTREPRENØR
(NS 8407)**

SD anlegg - ventilasjon

Underentreprenør
RØR
(NS 8417)

Underentreprenør
Elektro
(NS 8417)

Underentreprenør
Ventilasjon
(NS 8417)

Underentreprenør
SD-/automasjon
(NS 8417)

Funksjonsfordelingsprinsippet – NS 8417

34.1 Retten til vederlagsjustering

34.1.1 Endringer

Partene har krav på justering av vederlaget dersom det foreligger en endring etter punkt 31 eller 32.

34.1.2 Svikt i totalentreprenørens ytelser mv.

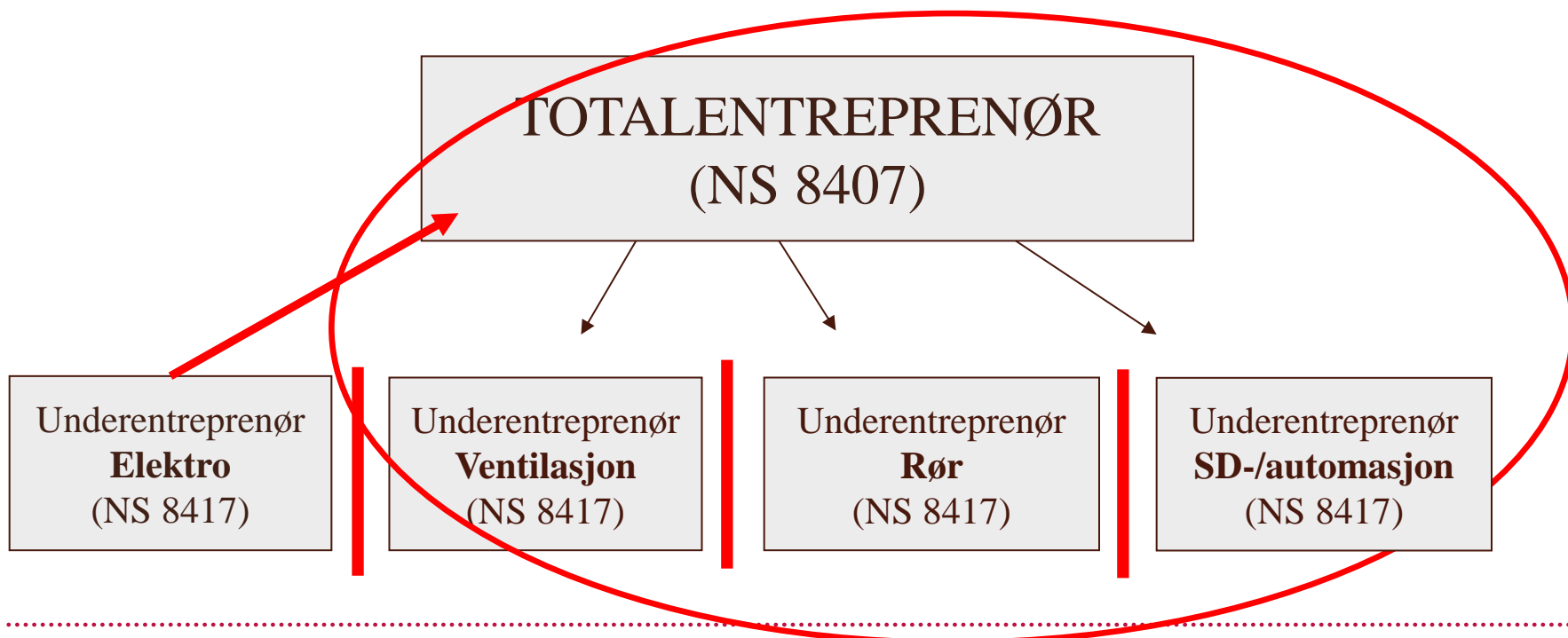
TUE har krav på justering av vederlaget som følge av forsinkelse eller svikt ved totalentreprenørens ytelser etter punkt 22, 23 og 24, eller som følge av andre forhold totalentreprenøren har risikoen for.

Dersom TUE vil kreve vederlagsjustering, skal han uten ugrunnet opphold varsle totalentreprenøren når han blir eller burde ha blitt klar over forholdene nevnt i første ledd. Krav på vederlagsjustering tapes dersom det ikke varsles innen fristen.

42 Mangel ved kontraktsgjenstanden

42.1 Mangel

Det foreligger mangel dersom kontraktsgjenstanden ved overtakelsen ikke oppfyller kravene etter punkt 14, og dette skyldes forhold TUE svarer for.

Bakgrunnen for grensesnittsklausuler

- Hovedentreprenørens kontraktsstrategi («tankegang»):
 - Plassere kontraktsrisikoen for teknisk utfordrende grensesnitt hos de aktørene som besitter den tekniske kompetansen, dvs. elektro, rør, ventilasjon, osv
 - Øke samhandlingen og samarbeidet mellom de forskjellige tekniske fagene
- Derfor på 1990-tallet: kontraktsklausuler som regulerte grensesnittsrisikoen:

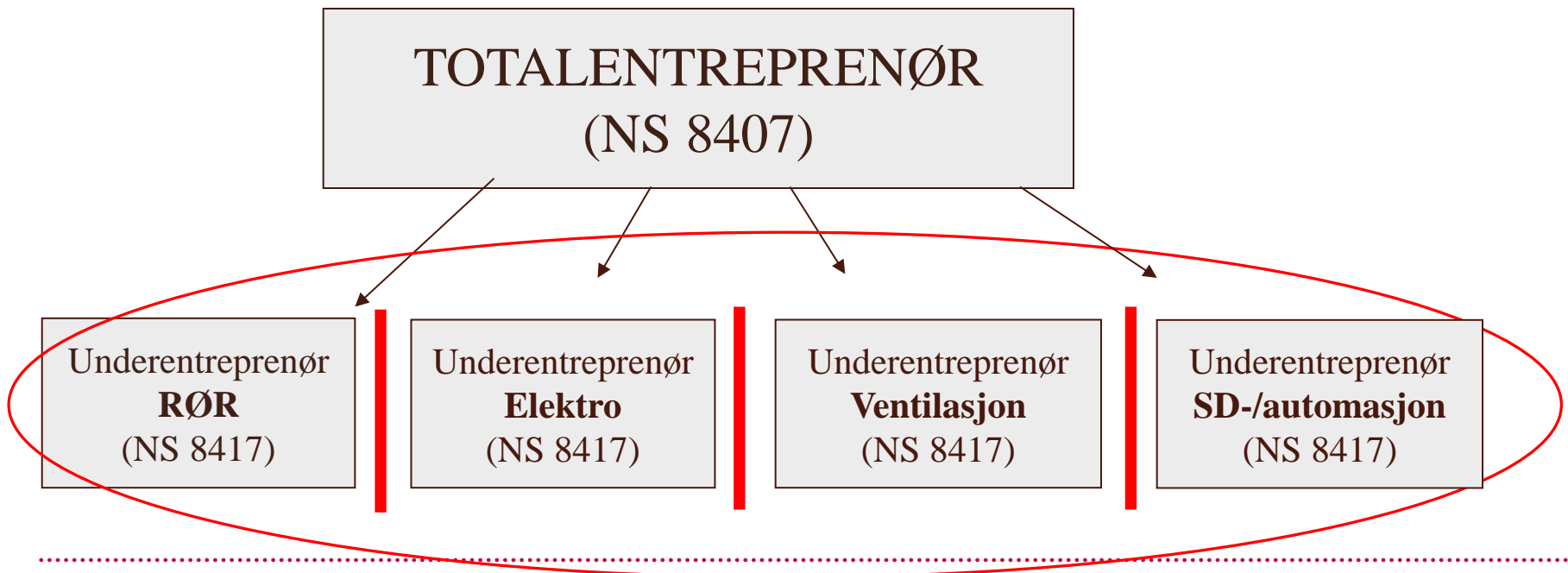
Solidarisk ansvar. Med det menes at dersom det oppstår tvister mellom el-installatør og ventilasjonsentreprenør/rørlegger om hvem som har med hva, vil det bli krevd at dette løses uten omkostninger for Selmer. Evt. feil og mangler i anbudsgrunnlaget vil imidlertid Selmer kunne videreføre til byggherren.

For de anlegg hvor UE og andre tekniske UE er involvert, er alle UE ansvarlig for oppfyllelsen av en komplett leveranse iht. anbuds- eller tilbudsgrunnlaget, og solidarisk ansvarlig for grensesnittet mellom de tekniske anlegge. Den enkelte UE må selv dekke sin del av eventuelle tilleggskostnader som måtte fremkomme ved den videre detaljprosjektering.

Grensesnittsklausuler

For de anlegg hvor UE og andre tekniske UE er involvert, er alle UE ansvarlig for oppfyllelsen av en komplett leveranse iht. anbuds- eller tilbudsgrunnlaget, og solidarisk ansvarlig for grensesnittet mellom de tekniske anlegge. Den enkelte UE må selv dekke sin del av eventuelle tilleggskostnader som måtte fremkomme ved den videre detaljprosjektering.

Solidarisk ansvar. Med det menes at dersom det oppstår tvister mellom el-installerør og ventilasjonsentreprenør/rørlegger om hvem som har med hva, vil det bli krevd at dette løses uten omkostninger for Selmer. Evt. feil og mangler i anbudsgrunnlaget vil imidlertid Selmer kunne videreføre til byggherren.

Tingrettsdommer om grensesnittsklausuler

- Bergen tingretts dom av 12.05.04 vedr. «grensesnitt»
 - Sønnico Installasjon AS (Bravida og GK) mot Skanska
- Tingrettsdom fra 2003 vedr. «grensesnitt»
 - Bravida mot HE

Krav nr. 37 - Frekvensomformer fyrrom

Krav om endringsordre er forklart slik:

SI ferdig med alle installasjoner i teknisk rom. GK ettermontert utstyr som ikke er vist på skjema. Denne KOE omhandler framlegg og tilkobling av dette utstyret.

Retten viser til at det var et solidaransvar mellom sideentreprenører på tekniske fag. Det vises til Standard kontraktsbestemmelser for underentrepriser, pkt 4.3:

For de anlegg hvor UE og andre tekniske UE er involvert er alle UE ansvarlig for oppfyllelse av en komplett leveranse iht. anbuds- eller tilbudsgrunnlaget, og solidarisk ansvarlig for grensesittet mellom de tekniske anlegg. Den enkelte UE må selv dekke sin del av eventuelle tilleggskostnader som måtte fremkomme ved den videre detaljprosjektering.”

Etter rettens oppfatning betyr dette at Sønnico ikke kan beregnet seg et tilleggskrav med den begrunnelse at en sideentreprenør har prosjektert feil. I tillegg til dette skal bemerkes at

Fortsetter...tingrettsdommer om grensesnittsklausuler

- Bergen tingretts dom av 12.05.04 vedr. «grensesnitt»
 - Sønnico Installasjon AS mot Skanska
 - Også solidaransvar for fremdriften

Krav nr. 35 - 0.etg

Retten legger til grunn av kravet gjelder tapt tid på grunn av forhold hos sideentreprenør.

Det vises til krav om endringsordre hvor det er haket ut for endring medfører fremdriftsmessige konsekvenser. I kraft av at Sønnico har påtatt seg å oppfylle funksjonskrav og et solidaransvar med sideentreprenører på tekniske fag, gis det ikke medhold i kravet. Det er

Videre vises det til Standard kontraktsbestemmelser for underentrepriser med prosjekteringsansvar pkt. 4.3.:

For de anlegg hvor UE og andre tekniske UE er involvert, er alle UE ansvarlig for oppfyllelsen av en komplett leveranse iht. anbuds- eller tilbudsgrunnlaget, og solidarisk ansvarlig for grensesnittet mellom de tekniske anlegge. Den enkelte UE må selv dekke sin del av eventuelle tilleggskostnader som måtte fremkomme ved den videre detaljprosjektering.

Utviklingen mot solidaransvarsavtaler

- De tekniske entreprenørens syn på at «grensesnittsklausuler» innebar en ukontrollerbar risiko, har vært en medvirkende årsak til at vi de siste 10 årene har hatt en økt utvikling fra «kontraktsklausuler» til «avtaler» som regulerer grensesnittene

AVTALE OM SOLIDARISK ANSVAR MED TEKNISKE TOTALUNDERENTREPRENØRER

Mellom

Veidekke Entreprenør AS, org. nr. 984 024 290 (heretter VD)

og de tekniske totalunderentreprenørene:

Oras Klima AS org. nr. 977 314 305
NVS AS org. nr. 965 808 752
Lefdal Installasjon AS org. nr. 968 545 337

(heretter i fellesskap TUE)

er det i dag inngått følgende avtale vedrørende prosjekt Tevlingveien 21

1.0 **Formål**
Denne avtalen er utarbeidet som et bilag til og definerer fordelingen av ansvaret for å opp

2.0 **Omfang**

Solidarisk ansvarsavtale

Side 2 av 2

1. GENERELT

Denne avtalen gjelder prosjektet Clarion Hotel Tromsø

Avtalen kommer i tillegg til det avtaledokument som gjelder mellom HENT og den enkelte underentreprenør, og anses som en del av den enkeltes avtaledokument.

Avtales formål å sikre at det leveres komplette tekniske anlegg til prosjektet, i henhold til byggherrens beskrivelse.

2. SOLIDARISK ANSVAR

SOLIDARISK ANSVAR

Firmaene skal være solidarisk ansvarlig overfor Betonmast for ethvert kontraktsmessig krav knyttet til arbeider som berører flere av firmaene eller grensesnittproblematikk i forhold til de ulike Hovedkontraktene som gjøres gjeldende, enten denne reises overfor firmaene enkeltvis eller samlet. Eventuell ansvarsfordeling disse imellom er Betonmast uvedkommende.

Dette innebærer at firmaene svarer en for alle, alle for en overfor Betonmast med hensyn til:

Skanska

Standard totalunderentreprisekontrakt

ERKLÆRING OM SOLIDARANSVAR

GRETTE

Utviklingen mot solidaransvarsavtaler

- Andre formål/årsaker til at solidaransvarsavtaler benyttes i stedet for «kontraktsklausuler»:
 - Grensesnittsavtaler øker samarbeidet
 - Minimerer risikoen for feil på tekniske anlegg
 - Minimerer diskusjoner om tillegg i prosjektet
 - Hovedentreprenørene ønsker å regulere mer enn kun grensesnittene (økt solidaransvar for andre forhold)
- Positivt med utviklingen til avtaler om grensesnitt
 - Ivaretar HE's interesser
 - Ivaretar de tekniske fags interesser

SOLIDARANSVARSAVTALER

AVTALE OM SOLIDARISK ANSVAR MED TEKNISKE TOTALUNDERENTREPRENØRER

Mellom

Veidekke Entreprenør AS, org. nr. 984 024 290 (heretter VD)

og de tekniske totalunderentreprenørene:

Oras Klima AS org. nr. 977 314 305

NVS AS org. nr. 965 808 752

Lefdal Installasjon AS org. nr. 968 545 337

(heretter i fellesskap TUE)

er det i dag inngått følgende avtale vedrørende prosjekt Tevlingveien 21

1.0 Formål

Denne avtalen er utarbeidet som et bilag til entrepris kontraktene med TUE og VD. definerer fordelingen av ansvaret for å oppfylle byggherrens prosjektmateriale.

2.0 Omfang

Solidarisk ansvarsavtale

Side 2 av 2

1. GENERELT

Denne avtalen gjelder prosjektet Clarion Hotel Tromsø

Avtalen kommer i tillegg til det avtaledokument som gjelder mellom HENT og den enkelte underentreprenør, og anses som en del av den enkeltes avtaledokument.

Avtales formål å sikre at det leveres komplette tekniske anlegg til prosjektet, i henhold til byggherrens beskrivelse.

2. SOLIDARISK ANSVAR

Solidaransvarsavtale: (1) Omfanget

- Hovedformålet er at de tekniske fag skal ha solidaransvaret for de tekniske grensesnittene med hensyn evt. tilleggs- og endringsarbeider p.g.a uklare grensesnitt og mangler-/reklamasjoner.

AVTALE OM SOLIDARISK ANSVAR MED TEKNISKE TOTALUNDERENTREPRENØRER

Mellom

Veidekke Entreprenør AS, org. nr. 084 024 200 (heretter VD)

og de tekniske totalunderentreprenørene:

3.0 Solidarisk ansvar

TUE bekrefter at de har blitt forelagt det totale prosjekt materialet. De samme TUE vil besørge at det blir levert komplette tekniske anlegg som beskrevet og at den totale funksjon, også mot bygningsmessige anlegg, er ivaretatt.

TUE er solidarisk ansvarlige overfor VD for at grensesnittene mellom de tekniske entreprisene og mot de bygningsmessige arbeidene er ivaretatt. Dersom feil eller mangler i grensesnittene skulle oppstå, er TUE solidarisk ansvarlige for å rette disse.

1. GENERELT

Denne avtalen gjelder prosjektet Clarion Hotel Tromsø

Avtalen kommer i tillegg til det avtaledokument som gjelder mellom HENT og den enkelte underentreprenør, og anses som en del av den enkeltes avtaledokument.

Avtales formål å sikre at det leveres komplette tekniske anlegg til prosjektet, i henhold til byggherrens beskrivelse.

2. SOLIDARISK ANSVAR

Underentreprenørene har gjort seg kjent med beskrivelsene av de tekniske anleggene i kontrakten mellom HENT og byggherren ("byggherrebeskrivelsen") og de stedlige forhold.

Underentreprenørene bekrefter at de sammen vil besørge at det blir levert komplette tekniske anlegg, slik at alle kravene i byggherrebeskrivelsen og offentlige krav blir oppfylt, med hensyn til funksjon, utførelse, merking, dokumentasjon mv. Grensesnittet avklares direkte mellom underentreprenørene.

SOLIDARISK ANSVAR

Firmaene skal være solidarisk ansvarlig overfor Betonmast for ethvert kontraktsmessig krav knyttet til arbeider som berører flere av firmaene eller grensesnittproblematikk i forhold til de ulike Hovedkontraktene som gjøres gjeldende, enten denne reises overfor firmaene enkeltvis eller samlet. Eventuell ansvarsfordeling disse imellom er Betonmast uvedkommende.

Dette innebærer at firmaene svarer en for alle, alle for en overfor Betonmast med hensyn til:

- Tekniske løsninger. Disse skal samlet tilfredsstillende byggherrens/Betonmasts funksjonskrav og spesifiserte krav til utførelse, kvalitet eller merke. Ytelsene skal også omfatte arbeider som ikke er spesielt beskrevet, men som er nødvendig for at arbeidene samlet skal tilfredsstillende de ovenfor nevnte funksjonskrav m.v., samt alle relevante lover og forskrifter.
- Utredning og utforming av komplette tekniske løsninger samt de økonomiske konsekvenser av disse, for endringsarbeider som er av en slik art at de berører flere firmaer.

Forts. (1) Omfanget

- Solidaransvar for koordinering, «kollisjoner», m.m under utførelsen (og prosjekteringen)

AVTALE OM SOLIDARISK ANSVAR MED TEKNISKE TOTALUNDERENTREPRENØRER

Mellom

Veidekke Entreprenør AS, org. nr. 984 024 290 (heretter VD)

og de tekniske totalunderentreprenørene:

SOLIDARISK ANSVAR

Firmaene skal være solidarisk ansvarlig overfor Betonmast for ethvert kontraktsmessig krav knyttet til arbeider som berører flere av firmaene eller grensesnittproblematikk i forhold til de ulike Hovedkontraktene som gjøres gjeldende, enten denne reises overfor firmaene enkeltvis eller samlet. Eventuell ansvarsfordeling disse imellom er Betonmast uvedkommende.

Dette innebærer at firmaene svarer en for alle, alle for en overfor Betonmast med hensyn til:

- Koordinering av prosjektering og utførelse, herunder tegningsutsendelse.

4.0 TUEs ansvar for koordinering og informasjonsutveksling

TUE skal koordinere sin prosjektering, planlegging og utførelse slik at de samlede kravene i byggherrens prosjektmateriale ivaretas.

Den enkelte av TUE skal uten opphold utveksle nødvendig informasjon som grunnlag for de øvrige TUEs prosjektering slik at denne ikke hindres. Den enkelte skal også planlegge og utføre sitt arbeid på en slik måte at det ikke er til hinder for de andre TUE i deres planlegging og utførelse.

Forts. (1) Omfanget

- Solidaransvar for «fremdriften» under utførelsen

12. GRENSESNIITT MOT ANDRE FASER I PROSJEKTET

- 12.1 UE må være forberedt på at det er iverksatt entrepriser som vil være i arbeid når denne kontrakts arbeider starter. Senere vil det bli nødvendig med tilgang i anleggsområdet for andre entrepriser. Det må påregnes parallell drift med andre entreprenører.

UE skal ta høyde for den innsats og de tilpasninger som han må foreta i sitt driftsopplegg for å sikre en god og koordinert fremdrift av egne og øvrige entreprenørers virksomhet. I den anledning aksepterer han vederlagsfritt å tilpasse seg de instruksjoner som MT Højgaard måtte gi så sant disse gis i rimelig tid og under hensyn til at ulempene ikke går ut over hva UE burde regnet med i lys av denne bestemmelsen.

- Veldig mange tekniske aksepterer ikke solidaransvar for fremdriften:

1. SOLIDARANSVARET

Hver part er ansvarlig for oppfyllelse av egen kontraktsforpliktelse med Frøland & Noss, men slik at partene i fellesskap er ansvarlig overfor Frøland & Noss for den samlede tekniske funksjonsforpliktelse.

Solidaransvaret er ved dette begrenset til ansvaret for grensesnittene ved den samlede tekniske utførelse. Ethvert fremdrifts- og økonomisk ansvar for øvrige forhold faller utenfor dette ansvaret.

Forts. (1) Omfanget

- Solidaransvar for «gjennomføringsevnen/soliditeten» til andre tekniske entreprenører under utførelsen

ERKLÆRING OM SOLIDARANSVAR

Undertegnede deltagere i FN-gruppen; Frøland & Noss Elektro AS, M. Thunestvedt AS, Bravida Elektro AS, Bravida VVS AS, Oras AS og Hamstad AS (heretter enkeltvis betegnet "Deltagere" eller ved selskapsnavn og heretter samlet betegnet "FN-gruppen") utsteder denne erklæring om solidaransvar samtidig med inngåelse av totalunderentreprisekontrakten (heretter betegnet "TUE-avtalen") beskrevet over.

Erklæringen om solidaransvar utstedes som en forutsetning for at TUE-avtalen inngås med Frøland & Noss Elektro AS. Deltagerne er tilsvarende Frøland & Noss Elektro AS kjent med alle sider av TUE-avtalen, og gir overfor Skanska Norge AS sitt ubetingede samtykke til at TUE-avtalen inngås.

I henhold til FN-gruppens og Deltagernes intensjon erklærer samtlige Deltagere med dette å være solidarisk ansvarlige overfor Skanska Norge AS for de forpliktelser Frøland & Noss Elektro AS har påtatt seg i henhold til TUE-avtalen.

Solidaransvaret innebærer at samtlige Deltagere hefter for forpliktelsene til Frøland og Noss Elektro AS, på en slik måte at hver enkelt Deltager overfor Skanska Norge AS fullt ut er ansvarlig for samtlige forpliktelser overfor Skanska Norge AS.

Deltagernes ansvar er sideordnet solidarisk, slik at Skanska Norge AS kan holde den enkelte Deltager ansvarlig for oppfyllelse av TUE-avtalen i den rekkefølge Skanska Norge ASritt velger, inntil TUE-avtalen i sin helhet er oppfylt.

Deltagernes solidaransvar gjelder uavhengig av hvordan ansvaret for kontraktsforpliktelsene internt er fordelt Deltagere i mellom. Utføringen av eller manglende oppfyllelse av ansvar fordelt internt i FN-gruppen skal således ikke påvirke solidaransvaret overfor Skanska Norge AS.

Forts. (1) Omfanget

- Solidaransvaret omfatter «innregulerings, test og idriftssettelsesperioden»

Solidaransvarsavtale: (2) Beskrivelse av grensesnittene (grensesnittsmatrise)

- Det sentrale for å «lykkes» med en god grensesnittsavtale er at de tekniske entreprenørene får avklart grensesnittene før kontraktsinngåelse
 - Møte med gjennomgang av grensesnitt
 - Grensesnittsmatrise /beskrivelse av grensesnittene

1. SOLIDARANSVARET

Hver part er ansvarlig for oppfyllelse av egen kontraktsforpliktelse med Frøland & Noss, men slik at partene i fellesskap er ansvarlig overfor Frøland & Noss for den samlede tekniske funksjonsforpliktelse.

Før signering av den foreliggende solidaransvarsavtale skal partene ha satt seg ned og blitt enige om grensesnitt for prosjektet. Med grensesnitt menes funksjonsbeskrivelse og innleverte tilbud som skal vedlegges som vedlegg 1 til denne avtale.

Hver part påtar seg, overfor FN- gruppen, et solidarisk ansvar for at de vil følge den samarbeidsplikten som fremgår av pkt. 3. Det solidariske ansvaret innebærer at hver part er ansvarlige alle for en og en for alle for eventuelle brudd på samarbeidsplikten.

Fortsetter...beskrivelse av grensesnittene (grensesnittsmatrise)

D	Fagspesifikke avklaringer (sjekklister)	Inkludert		Kommentar
		Ja	Nei	
D 1	Tilkobling dørautom. Adgangskontroll/Dørrpumpe Sluttstykke - brannalarm - åpner ved brann?	x		
D 2	Prov.strøm 230/400V dimensjoneres og medtas i tilstrekkelig omfang for brakkerigg, byggeplass og kran. Se slutten i dette referat for prov.strøm.	x		Komplett provstrømanlegg er inkl. 400V
D 3	Ukentlig vedlikehold og dokumentasjon av prov.anlegg	x		Vernerunder
D 4	Belysning av ganger/svalganger i byggetiden	x		I nødvendig omfang
D 5	Trafo for montering av heis 230V/400V?	x		
D 6	Strøm til heis. 230V/400V	x		
D 7	Antall punkter/kurser iht. NS	x		Iht. krav/spesifikasjon/forskrift
D 8	Nødbelysning anlegg og ledelys	x		
D 9	Brannalarm anlegg	x		Komplett anlegg med detektorer og talevarsling. Nødvendig installering, påkobling, integrering og sammenkjøring mot omkringliggende bygg.
D 10	Bygningsmessig hjelpearbeider	x		
a)	All tetting rundt egne installasjoner etter hulltaking tilligger UE. Tetting skal tilfredstille alle relevanter krav (lyd, brann, estetikk etc)	x		
b)	Rektangulære hull > 30x30 cm settes av Hent, hvis alle frister overholdes	x		
e)	Hulltaking i prefab.dekker fra underside (flikk)	x		
f)	Hulltaking i systemhimling	x		
g)	Hulltaking i gipshimling	x		

Solidaransvarsavtale: (3) Varslings-/tvistesystem mellom de tekniske fagene

- Oslo tingretts dom av 27.03.13 – grensesnittsavtale mellom de tre tekniske fagene og HENT
- Tilleggskrav fra elektro mot ventilasjon knyttet til kabling til ventilasjonsaggregatene og SD-anlegget
- Elektro varslet og gjorde tilleggskrav gjeldende mot vent.
- Rettslig grunnlag: i medhold av solidaransvarsavtalen
- Ikke medhold

Retten kan derfor ikke se at avtalen om solidarisk ansvar, heller ikke under en forutsetning om at Arkel Romerike utførte kablingsarbeid innenfor GK Norges kontraktsområde med Hent AS, etablerer et eget stiftelsesgrunnlag for kravet om betaling for kablingsarbeidene.

Fortsetter... (3) Varslings-/ tvistesystem mellom de tekniske fagene

- Derfor viktig at solidaransvarsavtalene inneholder varslings- og tvisteklausuler.
- Eksempel:

1. TVISTER

Dersom en av partene må utføre et nærmere bestemt grensesnitts-arbeid/-leveranse som denne part mener at ligger innenfor en annen parts ansvarsområdet, har den parten som må utføre arbeidet rett til å videreføre kostnadene ved arbeidet til den annen part, så fremt det varsles om dette uten ugrunnet opphold fra forholdet oppdages. Relevante tolkningsmomenter med hensyn til hvem av partene som har ansvaret for det aktuelle arbeidet (ref. pkt. 2), partenes kontrakter og bransjepraksis generelt.

Dersom det skulle oppstå en tvist vedrørende grensesnittet mellom de tekniske utførelsene skal tvisten søkes avklart i et tvisteløsningsmøte mellom partene.

Blir det ikke enighet mellom alle partene i et slikt grensesnittsmøte, kan tvisten bringes inn for voldgift.

En tvist om det interne grensesnittsansvaret gir ikke partene rett til å stanse arbeidet.

Fortsetter... (3) Varslings-/ tvistesystem mellom de tekniske fagene

- Eksempel nr 2:

Dersom det skulle oppstå tvist mellom TUE med utgangspunkt i denne avtalen, forplikter alle seg til å søke tvisten løst ved forhandlinger. Dersom dette ikke lykkes innen rimelig tid, kan VD bestemme at TUE skal hente inn en utenforstående fagkyndig som oppmann. TUE bærer kostnadene ved dette. Bestemmelsen i NS 3406 punkt 45.2 følges. Dersom ikke annet er avtalt, skal en rådgivende ingeniør fra Itech AS være oppmann.

Solidaransvarsavtale: (4) Regulering av konsekvensene ved mislighold internt

- I forhold til hovedentreprenøren:
 - Solidarisk ansvar for de tekniske
- I det interne forholdet mellom de tekniske fagene:

Ansaret internt mellom TUE

Ved eventuelle feil og mangler i grensesnittene, dekker den enkelte av TUE sine egne kostnader ved retting. Skyldes derimot feilen manglende, mangelfull eller uriktig informasjon fra en av de øvrige TUE, dekker denne alle kostnadene alene. (Se vedlagte veiledende grensesnittliste)

Planlegger eller utfører en av TUE sitt arbeid på en slik måte at det medfører forsinkelse eller unødvendige kostnader for andre TUE og VD, plikter han å dekke det økonomiske tapet de andre TUE og VD påføres som følge av dette.

1. DAGMULKT/VARSLING/FORSINKELSER

Blir den tekniske alliansen belastet med dagmulkt som skyldes forhold hos en part, skal hele dagmulkten belastes vedkommende .

Vanlig varslingsfrist iht norsk standard gjelder mellom partene. Dersom en part i gruppen forsinkes andres arbeider, kan vedkommende bli belastet for forseringskostnader for andre i gruppen.

Omfanget av hva en solidaransvarsavtale bør inneholde:

- (1) Omfanget – hva solidaransvaret omfatter:
 - Solidaransvar hos de tekniske for endringskrav p.g.a uklare grensesnitt og reklamasjoner [Ja]
 - Koordinering, kollisjoner [Ja]
 - Fremdrift [nei]
 - Gjennomføringsevne/soliditet [nei]
 - Innregulering, test, idriftskjøring [ja]
- (2) Grensesnittsmatrise (definering av grensesnittene)
- (3) Varslings-/tvisteklausul
- (4) Regulering av konsekvenser ved brudd
 - Standardiseres?

2

BACK TO BACK-KLAUSULER

- UTVALGTE EMNER:

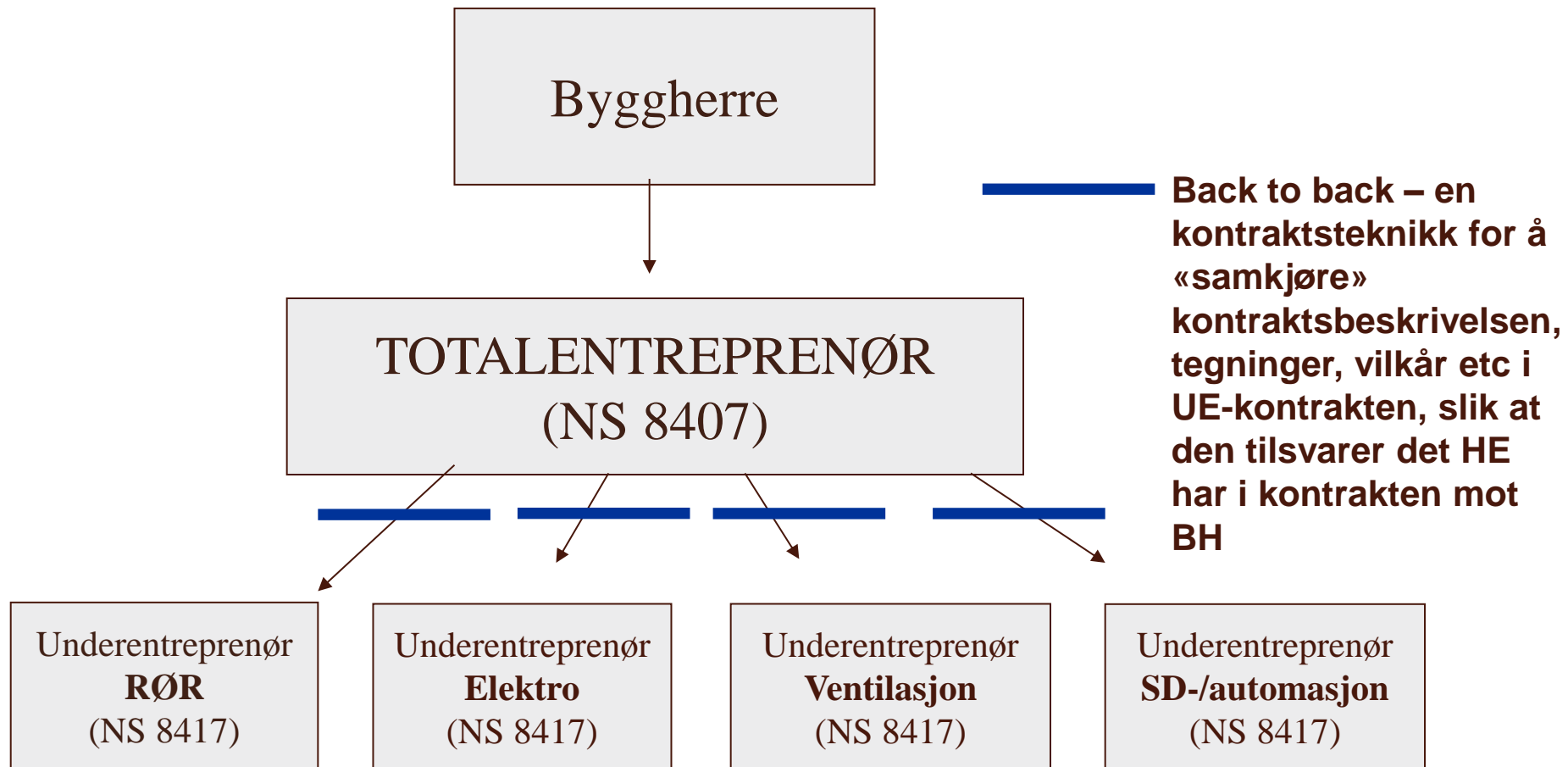
- NÆRMERE OM «BACK TO BACK»

- UTVALGTE PROBLEMSTILLINGER

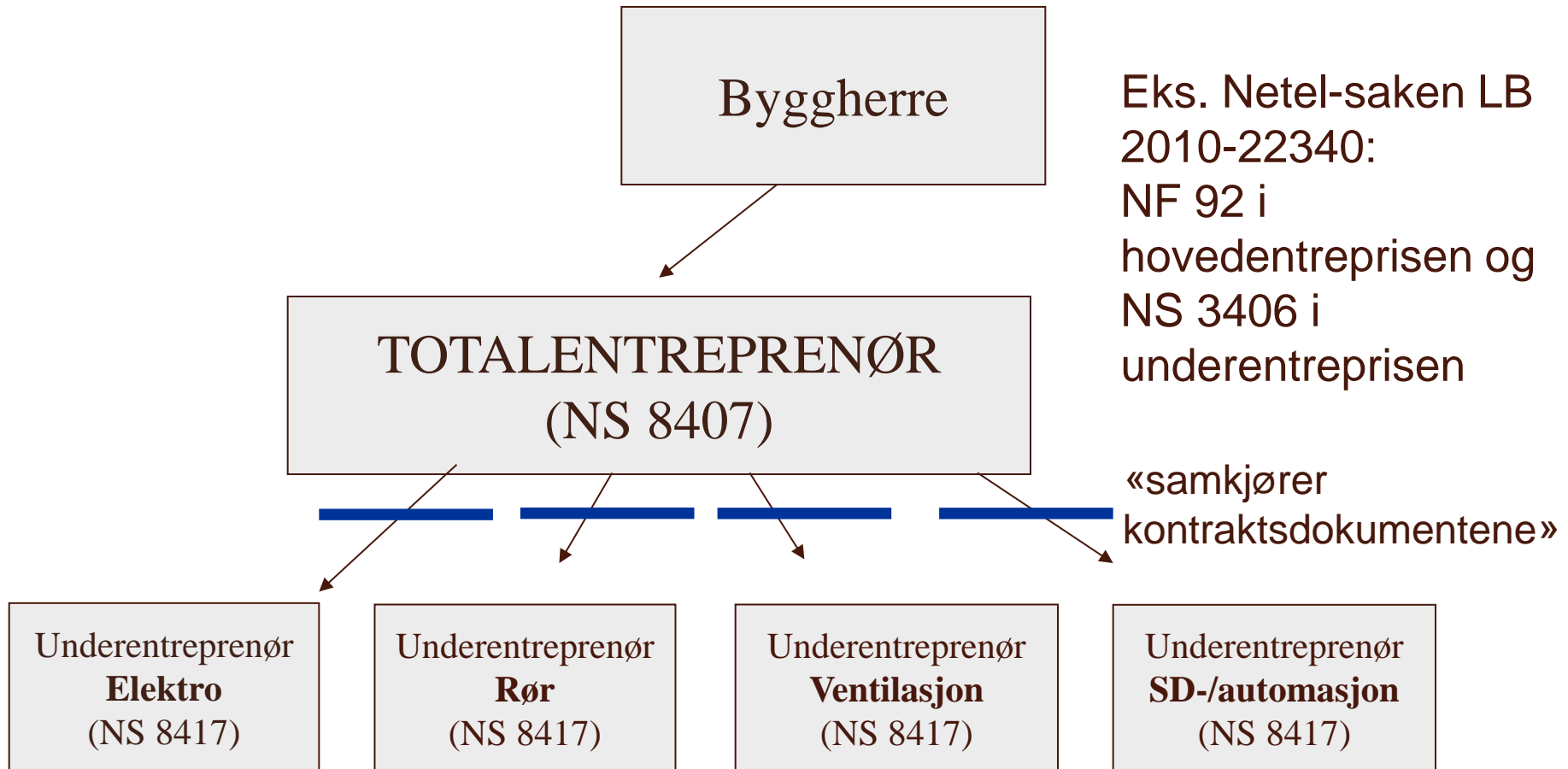
- REFLEKSJONER OVER HVORDAN EN
BALANSERT «BACK TO BACK-KLAUSUL» BØR
VÆRE

- STANDARDISERING?

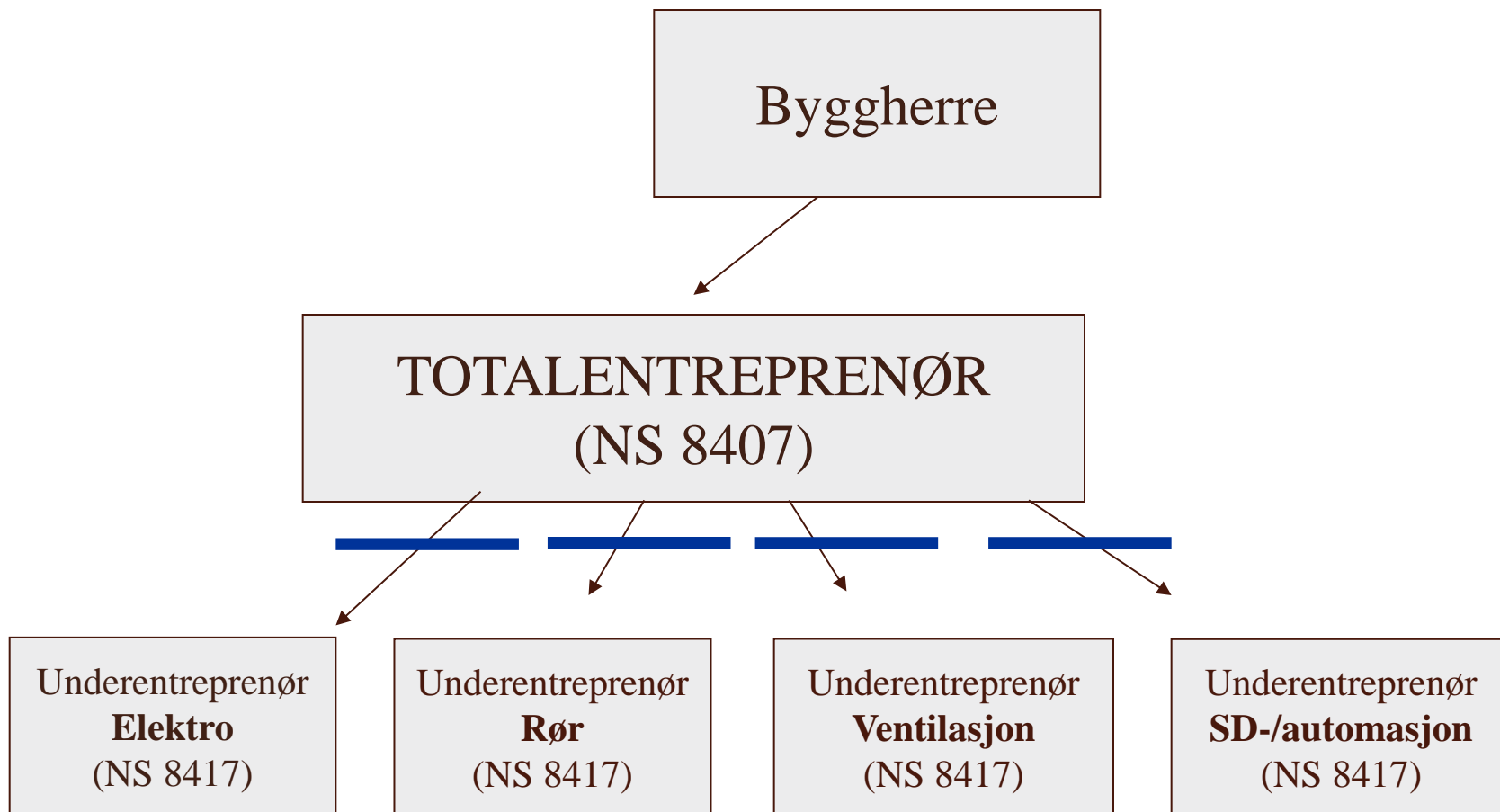
Back to back - definisjon

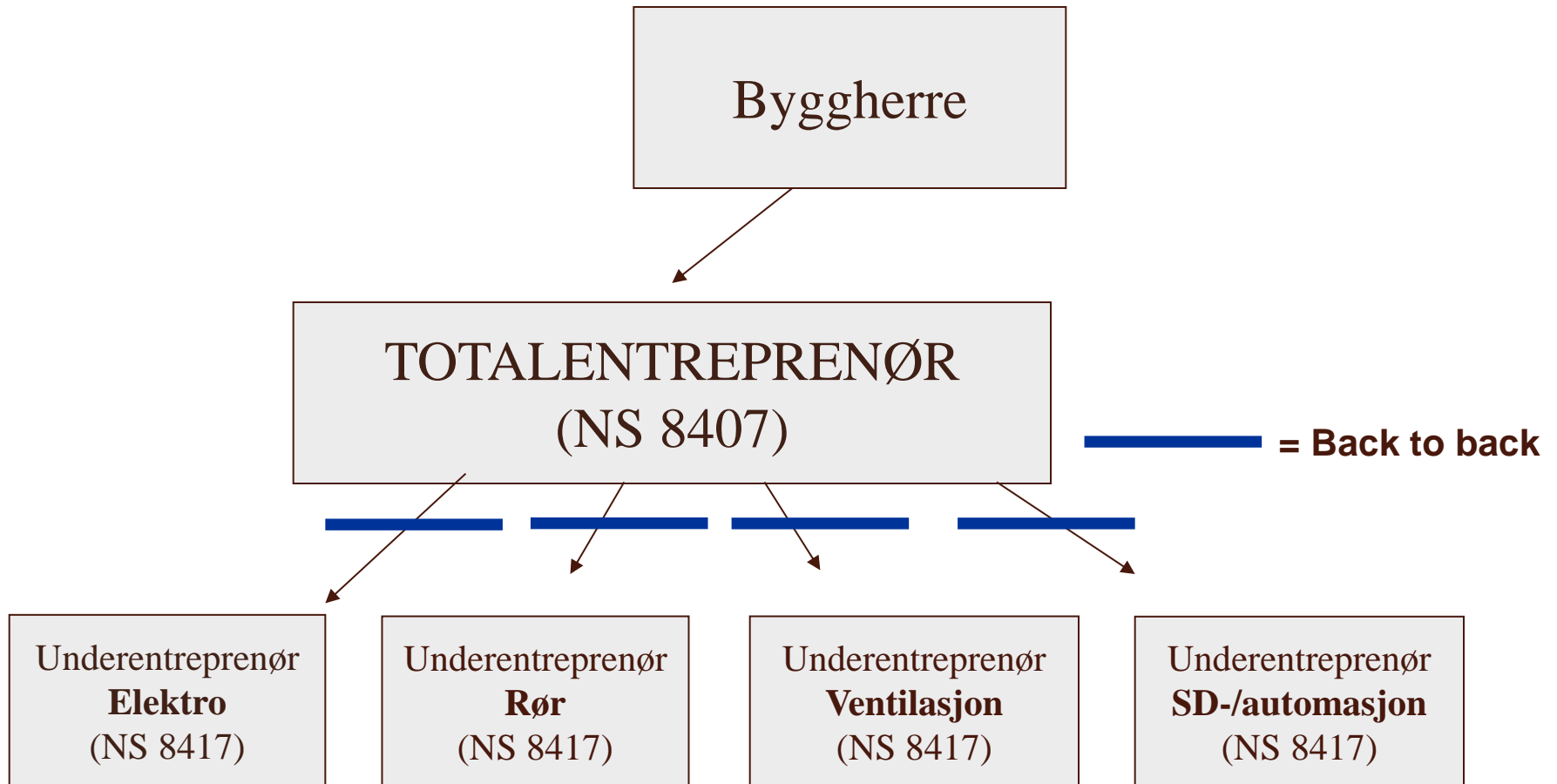
2.1 Kontraktutarbeidelsen

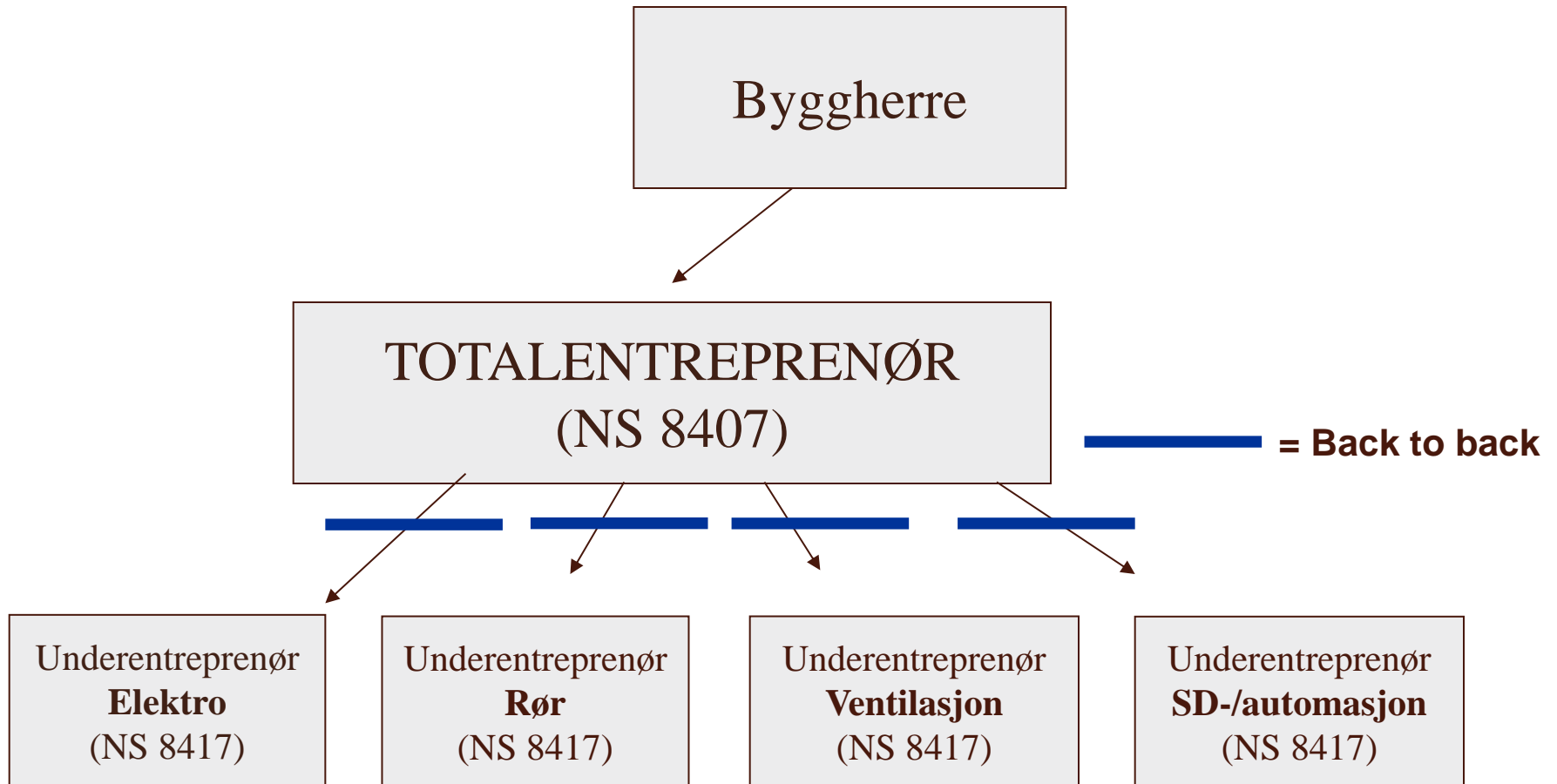
2.2 Tilleggs- og endringskrav videreføres

2.3 Mangelskrav videreføres

2.4 Fremdriftskrav videreføres

Bakgrunnen for back to back-klausuler

- Hovedentreprenørens kontraktsstrategi («tankegang»):
 - Ønsker ikke å bli sittende «i midten» med den økonomiske risikoen for endrings-, mangels-, fremdriftskrav
 - Plassere risiko for endrings-, fremdrifts- og mangelsaker hos den underentreprenøren som har ansvaret for saken
- Derfor: kontraktsklausuler om back to back
- Inspirert av offshore-bransjen, men likevel veldig «hjemmesnekrede» av advokatene hos hovedentreprenørene
- Back to back-klausuler har stor betydning i bransjen. Oppleveres risikofylt og vanskelig å håndtere for mange UE'er. Derfor flere av de større hovedentreprenørene som har endret eller gått bort ifra dette
- Kunne med fordel vært standardisert for å «ufarliggjort» de

Den tradisjonelle juridiske lære (1): Back to back på regelnivå og på konsekvensnivå

- Back to back på «regelnivå»:
 - Alle eller deler av HE's kontraktsdokumenter med BH tas inn i UE-kontrakten, typisk funksjonsbeskrivelsen, tegninger, romskjema, kontraktsvilkår, osv
 - Hensiktsmessig å ta med alt eller ikke?

1. Kontraktsarbeidet

Hovedentreprenøren har en kontrakt med Statens vegvesen (heretter Byggherren) og Underentreprenøren har i den forbindelse påtatt seg å utføre følgende kontraktsarbeid:

Elektroarbeider i henhold til krav og bestemmelser gitt i tilbudsforespørsel oversendt pr. e-post fra Hovedentreprenøren den 26.6.2014, samt i samsvar med følgende øvrige dokumenter tilknyttet Kontrakten som skal ha følgende prioritet (heretter benevnt som Kontrakten):

- Dette avtaledokumentet, inkludert særlige vilkår i pkt. 13
- Underentreprenørens revidert tilbud datert 14.08.2014 (vedlegg 1)
- Konkurransesgrunnlag pr 05.05.2014 oversendt pr e-post den 26.6.2014 (ikke vedlagt)
- ' (ikke vedlagt) Gjeldende fremdriftsplan, mottatt fra Risa v/Ole Bjørge pr 20.12.2014 (vedlegg 2)
- NS 8416:2009 (ikke vedlagt)
- Mal rapport faktura (vedlegg 3)

Underentreprenøren er oppfordret til å sette seg grundig inn i alle sider av Byggherrens konkurransegrunnlag. Underleverandøren har selv risikoen dersom det er deler av det mottatte konkurransegrunnlaget pr 05.05.2014 som ble oversendt 26.6.2014 fra Hovedentreprenør han ikke har gjort seg kjent med.

Forts. på regelnivå(1)

- Back to back på «regelnivå» - NS 8417:

NS 8417:2011

2 Kontraktdokumenter og tolkningsregler

2.1 Kontraktdokumenter

Er ikke annet avtalt, inngår følgende dokumenter i kontrakten:

- a) avtaledokumentet, dersom slikt dokument er opprettet;
- b) eventuelle referater eller skriftlig materiale fra oppklarende drøftelser eller forhandlinger avholdt etter at tilbudet ble inngitt, som er godkjent av begge parter;
- c) TUEs tilbud;
- d) skriftlige avklaringer og eventuelle referater eller skriftlig materiale fra befaringer eller konferanser avholdt før tilbudet ble inngitt;
- e) tilbuds- eller konkurransegrunnlaget, herunder uttrykkelig angitte deler av totalentreprenørens kontrakt med byggherren i den utstrekning disse er inkludert;
- f) denne standarden (NS 8417).

50.5 Samordning av tvister

Dersom tvist mellom partene har sammenheng med en tvist mellom totalentreprenøren og byggherren, aksepterer partene at tvistene behandles sammen og i de samme former.

Den tradisjonelle juridiske lære (1): Back to back på konsekvensnivå

- Back to back på «konsekvensnivå»:

Krav om tilleggsvederlag som ikke aksepteres av byggeherren kan heller ikke kreves dekket av HENT, med mindre det foreligger skriftlig bestilling.

1.1 Back-to-back

Denne avtalen er en back-to-back-avtale, både på regel- og resultatnivå. Dette innebærer for det første at Hovedkontraktens kontraktsbestemmelser og innhold i øvrige vedlegg (se kontraktsdokument nr. X) regulerer partenes rettigheter og forpliktelser med de unntak/presiseringer som er gjort i dette avtaledokument. Eksempelvis skal begrep som "Selskapet", "Byggherre", "Company" eller lignende benyttet i Hovedkontrakten forstås som AF i herværende avtale. Og tilsvarende skal begrep som "Leverandør"/"Totalleverandør"/"Contractor" og lignende forstås som Totalunderleverandøren i herværende avtale.

Denne avtalen er også en back-to-back-avtale på resultatnivå. Dette innebærer at Totalunderleverandøren får aksept/godtgjørelse fra AF dersom AF får aksept/godtgjørelse av JBV. Aksepten/godtgjørelsen skal gjelde fra samme tidspunkt som mellom AF og JBV, og i samme omfang/mengde etc. (med mindre noe annet er angitt i denne avtale vedrørende Totalunderleverandørens mengder mv.). Aksepten/godtgjørelsen fra AF til Totalunderleverandøren skal imidlertid baseres på priser/satser mv. angitt i denne avtale.

Men....

- Skillet mellom back to back «på resultatnivå» og «på konsekvensnivå» har i praksis liten betydning
- Men UE-bransjen opplever nok back to back på konsekvensnivå som en «ukontrollerbar risiko»
- En evt standardisert «back to back»-klausul være «på regelnivå»

Back to back

Kontrakten bygger på det såkalte back to back-prinsippet - med hvilket menes at Byggherrens konkurransegrunnlag oversendt 26.6 2014 også skal legges til grunn for avtaleforholdet mellom Hovedentreprenøren og Underentreprenøren, med de endringer og presiseringer som fremgår av denne Kontrakt.

Individuell/skreddersydd back to back (1)

- Individuell/»skreddersydd» back to back av konkrete vilkår osv
- Særlig relevant for bestemmelser knyttet til dagmulkt, sanksjoner (JBV), reklamasjon.
- Stadig mer brukt av de tekniske entreprenørene ned mot leverandørleddene

UTVALGTE PROBLEMSTILLINGER

Utvalgte problemstillinger (1):

- UE's endringskrav videreføres ikke av HE til BH innenfor kontraktens varslingsfrister. BH avviser pga for sen varslings:
 - Back to back på regelnivå

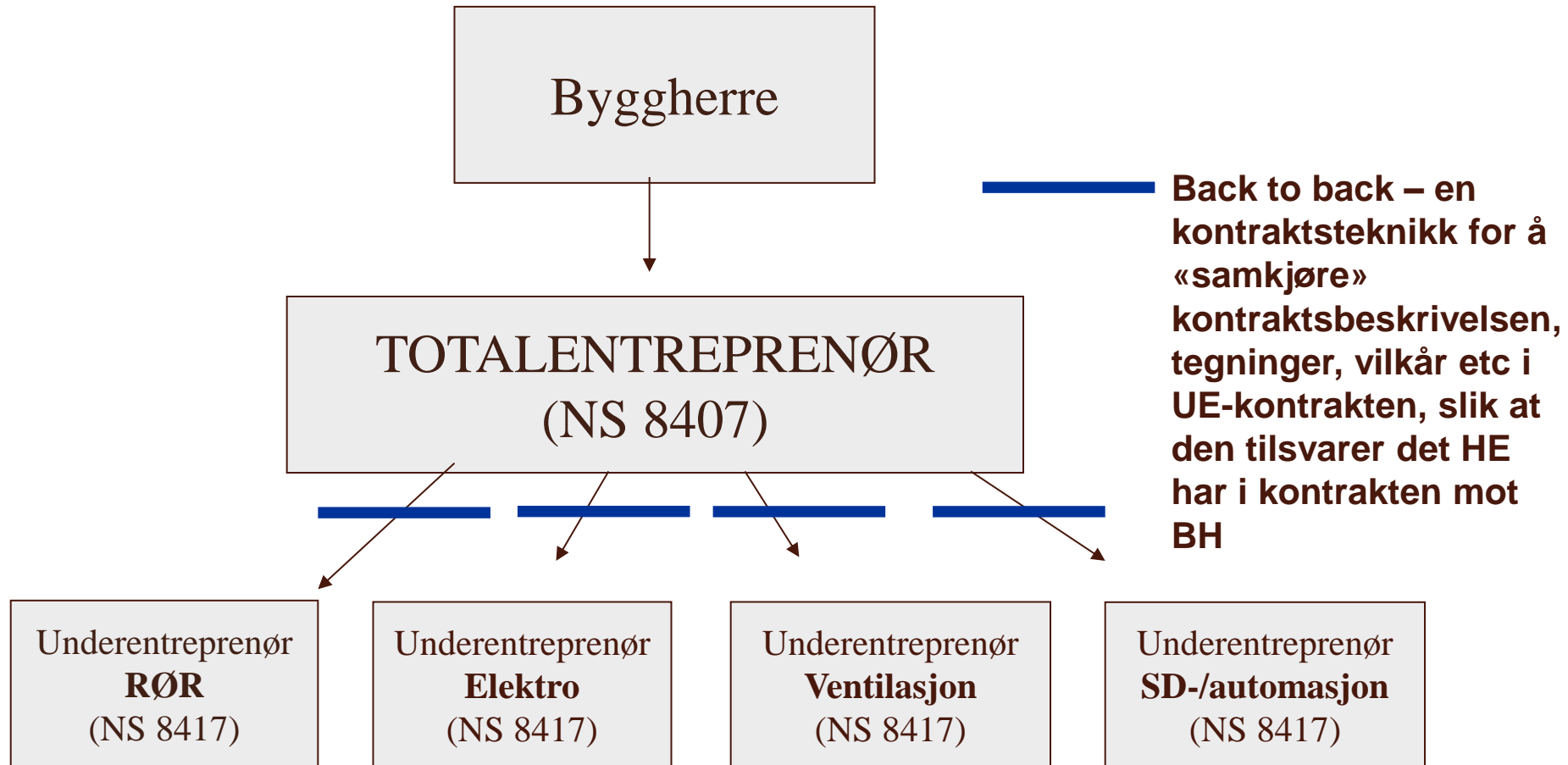
Back to back

Kontrakten bygger på det såkalte back to back-prinsippet - med hvilket menes at Byggherrens konkurransegrunnlag oversendt 26.6 2014 også skal legges til grunn for avtaleforholdet mellom Hovedentreprenøren og Underentreprenøren, med de endringer og presiseringer som fremgår av denne Kontrakt.

- Back to back på konsekvensnivå
 - Objektiv fortolkning, jf. Rt 2002 s.1155
 - Formålsbetraktninger/reelle hensyn
 - Avtl. § 36/bristende forutsetninger

Krav om tilleggsvederlag som ikke aksepteres av byggeherren kan heller ikke kreves dekket av HENT, med mindre det foreligger skriftlig bestilling.

Back to back

Forts. (1):

- UE's endringskrav videreføres ikke av HE til BH innenfor kontraktens varslingsfrister:
 - Back to back på regelnivå
 - HE's risiko
 - Back to back på konsekvensnivå
 - Objektiv fortolkning, jf. Rt 2002 s.1155
 - Formålsbetraktninger/reelle hensyn
 - Etter min mening HE's risiko, men også andre syn

Krav om tilleggsvederlag som ikke aksepteres av byggeherren kan heller ikke kreves dekket av HENT, med mindre det foreligger skriftlig bestilling.

Utvalgte problemstillinger (2):

- UE's endringskrav er basert på avvikende kontraktsdokumenter i forhold til det HE har med BH (f. eks fordi det har skjedd en revisjon i brannkonseptet):
 - Back to back på regelnivå
 - Back to back på konsekvensnivå
 - Objektiv fortolkning, jf. Rt 2002 s.1155
 - Formålsbetraktninger/reelle hensyn

Krav om tilleggsvederlag som ikke aksepteres av byggeherren kan heller ikke kreves dekket av HENT, med mindre det foreligger skriftlig bestilling.

Utvalgte problemstillinger (2):

- UE's endringskrav er basert på avvikende kontraktsdokumenter i forhold til det HE har med BH (f. eks fordi det har skjedd en revisjon i brannkonseptet):
 - Back to back på regelnivå
 - HE's risiko
 - Back to back på konsekvensnivå
 - Etter min mening HE's risiko

Dvs. gjeldende rettstilstand for anvendelsesområdet til back to back

- En «back to back»-klausul kommer til anvendelse der:
 - UE' endringskrav er videreført av HE til BH innenfor standardens frister
 - Endringskravet er relatert til den samme kontrakts-/funksjonsbeskrivelsen, tegninger osv.

Dvs. HE har en selvstendig risiko for at han klarer å videreføre endringskravet innenfor kontraktens frister, og at kontraktsbeskrivelsen er lik i de forskjellige «kontraktsleddene»

Utvalgte problemstillinger (3):

- UE varsler for sent til HE og HE avviser kravet på det grunnlaget, men HE viderefører likevel kravet til BH som ikke anfører for sen varsling overfor HE og godtar kravet. HE avviser likevel kravet overfor UE:
 - Borgarting lagmannsrett 30.04.03 (Scan Invest)

Forts....(3):

- UE varsler for sent til HE og HE avviser kravet på det grunnlaget, men HE viderefører likevel kravet til BH som ikke anfører for sen varsling overfor HE og godtar kravet:
 - Borgarting lagmannsrett 30.04.03 (Scan Invest)
 - UE har krav på tilleggsvederlag
- Det ligger noe prinsipielt i dette:
 - Back to back prinsippet går begge veier.
 - Særlig relevant ved fremdriftsrelaterte krav, forsering, rigg og drift, dagmulkt

Utvalgte problemstillinger (4):

- UE tar ut stevning/oppmannssak mot HE, for et krav som HE har videreført til BH
 - Back to back på regelnivå
 - HE må ta ut stevning mot BH, og kreve forening av sakene, for å kunne fortsette å være i en ”mellomrolle”. Ellers vil retten avgjøre endringsaken mellom UE og HE på selvstendig grunnlag.
 - Kan BH nekte forening av sakene?
 - Ikke NS 8417 pkt 50.3 i NS 8407
 - Tvisteloven
 - Kjennelser fra Oslo tingrett fra 2015 og 2016
 - Back to back på konsekvensnivå
 - Hva om HE velger å ikke saksøke BH
 - Kan HE kreve saken avvist eller stanset?

1.2 Back-to-back

Denne avtalen er en back-to-back-avtale, både på regel- og resultatnivå. Dette innebærer for det første at Hovedkontraktens kontraktsbestemmelser og innhold i øvrige vedlegg (se kontraktsdokument nr. X) regulerer partenes rettigheter og forpliktelser med de unntak/presiseringer som er gjort i dette avtaledokument. Eksempelvis skal begrep som "Selskapet", "Byggherre", "Company" eller lignende benyttet i Hovedkontrakten forstås som AF i herværende avtale. Og tilsvarende skal begrep som "Leverandør"/"Totalleverandør"/"Contractor" og lignende forstås som Totalunderleverandøren i herværende avtale.

Denne avtalen er også en back-to-back-avtale på resultatnivå. Dette innebærer at Totalunderleverandøren får aksept/godtgjørelse fra AF dersom AF får aksept/godtgjørelse av JBV. Aksepten/godtgjørelsen skal gjelde fra samme tidspunkt som mellom AF og JBV, og i samme omfang/mengde etc. (med mindre noe annet er angitt i denne avtale vedrørende Totalunderleverandørens mengde mv.). Aksepten/godtgjørelsen fra AF til Totalunderleverandøren skal imidlertid baseres på priser/satser mv. angitt i denne avtale.

Regelen om back-to-back på resultatnivå gjelder følgende:

- Opprinnelig avtalt leveranse, jf. pkt. 1.1 ovenfor.
- Tilleggs- og endringsarbeider.

- Byggherremislighold.

I disse sakene skal AF opptre lojalt overfor Totalunderleverandøren. AF er forpliktet til å videreføre alle krav fra Totalunderleverandøren til JBV, med mindre kravene er åpenbart uholdbare.

Dersom JBV er uenig i synspunktene til Totalunderleverandøren og/eller AF, har Totalunderleverandøren full innsynsrett i AF sin dialog/korrespondanse med JBV vedrørende dette. Dersom JBV aksepterer det skal Totalunderleverandøren også gis anledning til å delta i møter etc. med JBV vedrørende sakene.

Dersom det ikke oppnås enighet mellom AF og JBV, og AF avstår fra å ta disse sakene videre i en rettslig behandling, skal JBV's synspunkt også legges til grunn i avtaleforholdet mellom AF og Totalunderleverandøren.

Bestemmelsene om back-to-back på resultatnivå gjelder ikke for interne forhold, dvs. forhold som kun kan gi Totalunderleverandøren krav mot AF, men hvor AF ikke kan videreføre kravet mot JBV. Ved interne forhold skal Hovedkontraktens regulering følges.

Utvalgte problemstillinger (5):

- HE forliker med BH et endringskrav fra UE på 70% av kravets størrelse uten å involvere UE i forliket. Kan HE etterpå påberope seg at UE kun skal ha 70% p.g.a back to back.
- Eller hele sluttoppgjøret på 70% av HE's totale krav mot BH
 - Back to back på regelnivå
 - Back to back på konsekvensnivå

Krav om tilleggsvederlag som ikke aksepteres av byggeherren kan heller ikke kreves dekket av HENT, med mindre det foreligger skriftlig bestilling.

EN BALANSERT BACK TO BACK BESTEMMELSE

En balansert «back to back-klausul» bør derfor inneholde:

Ved krav om tilleggs-endringsvederlag fra UE som ikke aksepteres av byggherren, kan UE heller ikke gjøre gjeldende disse kravene mot HE. Dette gjelder for alle krav fra UE der kravet er basert på de samme kontraktsforpliktelser-/dokumenter (beskrivelse, tegninger, osv) som det HE har mot byggherre. UE skal før kontraktsinngåelsen ha satt seg inn i de kontraktsforpliktelser som HE har sin kontrakt med byggherre som er av relevans også for UE's entreprise. HE skal lojalt videreføre UE's krav til byggherre, med mindre kravene etter HE's vurdering er åpenbart uholdbare. HE har der et krav er videreført til byggherre rett til å avvente byggherres tilbakemelding på kravet før HE tar stilling til kravet overfor UE. Dersom byggherre avviser kravet skal HE og UE lojalt samarbeide om kravet og avtale videre oppfølging av kravet overfor byggherre.

Bør fremdriftsforhold også reguleres?

UE har ikke krav på tilleggsvederlag som ikke aksepteres og utbetales av BE Energimontasjes egen oppdragsgiver. UE har ikke krav på fristforlengelse som ikke aksepteres av BE Energimontasjes egen oppdragsgiver.

Takk for oppmerksomheten!

Rolf W. Markussen

roma@grette.no

92 28 84 06